

**Arbetsgruppens
rapport om
En hållbar
tillväxt**

Socialdemokraterna

Arbetsgruppen för en hållbar tillväxt

Anders Sundström, ordförande
 Lena Berglund, sekreterare
 Ann Linde, partiexpeditionen
 Gert-Inge Andersson, Norra Älvsborg
 Sinnika Bohlin, riksdagen
 Göran Färm, s-gruppen i EU-parlamentet
 Leif Håkansson, LO
 Berit Löfstedt, Östergötland
 Måns Lönnroth, Stockholm
 Krister Nilsson, miljödepartementet
 Roger Rådström, Örebro län
 Uno Aldegren, Skåne
 Isabelle Sannestedt, SSU

I juni 2003 beslutade partistyrelsen att ge tre arbetsgrupper i uppdrag att genom rådslag under hösten initiera och stimulera diskussionen om tillväxtfrågor och sedan bidra med underlag till de riktlinjer som ska föreläggas mellankongressen för beslut.

Arbetsgruppen för hållbar tillväxt fick i direktiven i uppdrag att till rådslaget diskutera, problematisera och formulera diskussionsunderlag kring frågorna:

Hur får vi till stånd en grön, hållbar tillväxt? Vad kan Sverige utveckla i sitt internationella agerande? Arbetsgruppen skulle fokusera på hur miljöpolitiken – såväl den nationella som internationella – än mer kan bidra till en hållbar tillväxt. Gruppen skulle också genomlysas Sveriges samlade

internationella agerande i ett tillväxtperspektiv.

Ett rådslagsmaterial producerades utifrån dessa frågeställningar och skickades tillsammans med de två andra arbetsgruppernas bidrag ut till medlemmarna. Utifrån arbetsgruppens tankar och medlemmarnas svar på rådslaget har arbetsgruppen tagit fram denna rapport.

Vi har resonerat och problematiserat kring en del områden som vi ser som centrala för tillväxt ur ett hållbarhetsperspektiv. Vi har samtidigt försökt ta hänsyn till medlemmarnas synpunkter från rådslaget. Av naturliga skäl kan vi inte ta med alla synpunkter men tror att vi genom detta urval visar på de problem, frågor och åsikter som medlemmarna velat ge uttryck för.

Partistyrelsen den 27 februari 2004
 Grafisk form: AiP Sidverkstad, februari/mars 2004

Inledning

Sverige står i dag inför många och stora utmaningar. En av de viktigaste är hur vi kan skapa ekonomisk tillväxt och fortsätta att utveckla vår framtida välfärd utan att för den skull skapa miljöproblem, och överutnyttja våra naturresurser. För Sverige, och inte minst för dagens barn och ungdomar, är en ökad tillväxt nödvändig. Men strävan efter ökad tillväxt får inte medföra rovdrift på jordens tillgångar, klimatförändringar, miljöförstöring och nedslitna och sönderstressade människor skriver *Gustavsält-Linebeds s-förening* i sitt svar på rådslaget.

Vi socialdemokrater har aldrig accepterat tanken om att man måste välja mellan tillväxt och rättvisa, inte heller mellan tillväxt och miljöhänsyn. För oss handlar det om att skapa en tillväxt som på ett balanserat sätt väger in såväl de ekonomiska, sociala som ekologiska aspekterna och samtidigt visar på deras ömsesidiga beroende.

Vår tillväxtpolitik måste därför genomsyras av ett hållbarhetstänkande.

Hållbar tillväxt

Arbetsgruppen för hållbar tillväxt menar att hållbar tillväxt måste ses som ett medel och en väg för att nå en hållbar utveckling. En tillväxt som tar hänsyn till människa, miljö och ekonomi. Vad det handlar om är att långsiktigt investera i de gemensamma resurser som bildar själva grunden för vår välfärd såsom människors hälsa, utbildning, infrastruktur, jämställdhet, naturresurser och biologisk mångfald.

Stockholms partidistrikt skriver i sitt svar att ingen tillväxt blir uthållig om inte med-

borgarna faktiskt tror på framtida förbättringar och strävar efter att gemensamt uppnå ett bättre samhälle. Tillväxten blir inte heller uthållig om inte samhället gör det möjligt för alla att uppnå sina livsmål och att kunna förena livets centrala faser som arbetsliv, familjebildning och utbildning med de egna förhoppningarna.

Medborgarnas tro på framtiden är central för att vi ska nå en hållbar utveckling. Samtidigt får vi inte heller glömma bort vardagens krav med ökad stress som följd. *Pensionerade ombudsmän Kommunal* poängterar att den goda miljön – arbetsmiljön, omgivningsmiljön – är oändligt viktig för vår livskvalitet, hit ska också räknas den bortglömda kulturella miljön, något som man anser oftast lämnas därhän i betraktande av arbete och livskvalitet.

De senaste decennierna har vi gemensamt ställt om Sverige ekonomiskt och socialt. Arbetsgruppen anser att det nu är dags för oss socialdemokrater att visa att det också går att höja tillväxten och BNP samtidigt som vi formar ett ekologiskt hållbart samhälle. Detta är nödvändigt för vår gemensamma natur och miljö, för rättvisan och solidariteten med andra länder. Samtidigt handlar hållbar utveckling om solidaritet med kommande generationer. De av riksdagen beslutade 15 miljökvalitetsmålen är viktiga i detta perspektiv – att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta.

Arbetsgruppen har i denna rapport med hjälp av synpunkter från rådslaget resonerat och problematiserat kring sex områden som vi ser som centrala för tillväxt ur ett hållbarhetsperspektiv: En solidarisk och

hållbar internationell politik, Investeringar för uthållig tillväxt, En hållbar energi- och klimatpolitik, Forskning och utbildning för en hållbar utveckling, Tillväxt som brukar utan att förbruka samt slutligen Staden som grön tillväxtmotor.

1. Naturen känner, som vi alla vet, inga nationsgränser. Miljöförstöring drabbar inte bara den som förstör, utan oss alla. Avgaser, utsläpp och kemikalier färdas samtidigt fritt över nationsgränser och får stora effekter inte minst på barn i tredje världen men också på kommande generationer. Därför måste miljöfrågorna angripas globalt, regionalt och lokalt. Vi ska använda oss av FN och EU och andra samarbetsorgan för att skapa en hållbar utveckling.

Vårt mål är en svensk politik som utgår från principen om en global hållbar utveckling.

2. Om vi ska kunna nå en ökad hållbar tillväxt så spelar investeringarna en stor roll. Vi kan inte konsumera allt vi producerar utan måste tänka längre än så. Stora satsningar på hållbara investeringar utifrån moralisk och etisk hänsyn måste till för att skapa framtidens samhälle. Långsiktighet och klara regler kan underlätta investeringar för framtiden. Att skapa en hållbar tillväxt är dessutom en förutsättning för nya företag och för fler jobb

Vårt mål är att investeringarna i Sverige utgår från miljö- och etikhänsyn och ökar som andel av BNP till 20 procent år 2010.

3. Fortsatt höga utsläpp av växthusgaser från industri och transporter i Sverige

och världen i övrigt hotar jordens klimatsystem. Samtidigt är god energiförsörjning en viktig förutsättning för tillväxt och välfärd i Sverige. Det behövs långsiktiga regler och utveckling av alternativ för att åstadkomma detta.

Vårt mål är att skapa en sammanhållen klimat- och energipolitik som säkrar såväl klimatmål som energiförsörjning och konkurrenskraft.

4. Forskning är kanske vårt viktigaste verktyg för att nå en hållbar tillväxt. Nära samarbete mellan universitet, näringsliv och omgivande samhälle behöver främjas. Samtidigt måste hållbar utveckling återspeglas i den ordinarie undervisningen liksom i folkbildningen.

Vårt mål är att forskningspolitiken utformas så att den medverkar till hållbar utveckling.

5. Tillsammans med klimatfrågan utgör hotet mot den biologiska mångfalden – mot rikedomerna av allt liv som finns på jorden – ett av de mest allvarliga miljöhoten inte bara i Sverige utan även globalt. I dag använder vi jordens lagrade resurser i en takt som är många tusen gånger snabbare än den takt i vilken de återskapas. Det handlar också om vars och ens ansvar. Hur vi använder energi och transporter och vilka varor vi som konsument köper har stor betydelse för våra möjligheter att nå hållbar utveckling.

Vårt mål är att konsumera och producera hållbart.

6. Våra städer spelar en allt viktigare roll för den ekonomiska utvecklingen, för sysselsättningen och för regionerna runt omkring. Samtidigt ser vi i dag att utvecklingen i städerna håller på att stagnera genom ökad segregation, bostadsbrist och försämrad folkhälsa. Hur vi utformar bebyggelsen, transportsystemen, energianvändningen och energiförsörjningen är helt grundläggande för en hållbar utveckling.

Vårt mål är städer som formar och utvecklar tillväxt, rättvisa och ekologisk uthållighet.

Genom att nu intensifiera vårt arbete för hållbar utveckling har vi en verklig möjlighet att också förnya vår politik och gå till politisk offensiv. Vi ska visa att vi ligger i framkant och ser möjligheterna. Politik är det viktigaste verktyget vi har för att kunna förändra.

En solidarisk och hållbar internationell politik

När ekonomier växer måste det ske på ett sätt som inte äventyrar den sociala sammanhållningen, den ekonomiska konkurrenskraften eller miljön i vår omvärld. Om våra ekonomier ska växa på ett hållbart sätt på global nivå ställer det också krav på rättvis spridning av välståndet på vår jord, utan att det sker till priset av miljön eller livsvillkoren för framtida generationer. Liksom *Kungsängens s-förening* håller arbetsgruppen med om att det globala perspektivet är viktigt när det gäller att skapa en varaktigt hållbar utveckling. Det får inte bli en utveckling i de redan nu rika länderna på

bekostnad av de fattiga länderna. Rättvis och fri handel, ökat och bättre bistånd, fungerande marknader och institutioner samt en progressiv global miljöpolitik är avgörande beståndsdelar för långsiktigt hållbar tillväxt.

Vi utnyttjar i dag många av våra resurser på ett alltför kortsiktigt sätt. I ett mer långsiktigt perspektiv har Sverige mycket att vinna på att vara ett föregångsland i omställningen till ett hållbart samhälle. Om vi är ensamma om att besluta om högre miljökrav är risken dock stor att företag istället för att ställa om produktionen flyttar utomlands. För att undvika sådan miljödumping anser arbetsgruppen att det krävs miniminivåer på miljöområdet inom EU och på sikt också globalt.

Sverige som ett relativt litet land är i hög grad beroende av utvecklingen på den europeiska och globala arenan. Vilka lagar, strategier, satsningar och investeringar som vi är med och beslutar om på EU-nivå och på global nivå får i allt högre grad direkt verkan för våra lokala beslutsfattare, företag och invånare. EU:s kommande kemikalielagstiftning är ett exempel på en lagstiftning som är av avgörande betydelse för om vi ska nå en hållbar utveckling.

Stater och nationer har ett stort ansvar för att arbeta fram globala protokoll och målsättningar för att garantera en hållbar tillväxt för hela jordklotet. I Sverige arbetar vi i dag i internationella sammanhang genom EU. *S-gruppen i miljönamnden i Södertälje* påpekar dock att genomförandet av dessa målsättningar däremot till allra största delen ska ske i det lokala arbetet. Man anser att det finns ett glapp i Sverige mellan staten (och också inom vårt partis

arbete) och de lokala organisationerna (kommuner, föreningar och till sist den enskilda individen) som ska genomföra de av staten beslutade målsättningarna.

FN-konferensen år 1992 om Miljö och utveckling i Rio skapade förutsättningar för en ny global dagordning, Agenda 21, som genom en handlingsplan fokuserade på olika aspekter av hållbar utveckling. Planen innebar att människor och organisationer på alla nivåer i samhället ändrar de vanor och beteenden som skadar miljön.

Toppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg 2002 antog en politisk deklaration och en genomförandeplan som anger det fortsatta arbetet med att genomföra Agenda 21 och övriga åtaganden från Riokonferensen. Med det nuvarande institutionella regelverket har det dock visat sig svårt att skapa en ny global överenskommelse. Det finns en stor kontrast mellan de problem som världen har och ledningsstrukturerna. Arbetsgruppen menar därför att det nu kan vara läge att forma ett nytt FN:s säkerhetsråd i ekonomiska, sociala och miljömässiga frågor – ett råd för hållbar utveckling – för ett globalt samarbete.

Ett växande antal globala angelägenheter, såsom klimatförändringar, biologisk mångfald, HIV/AIDS, tillgång till rent vatten, fred och säkerhet, har tydliga gränsöverskridande effekter och kräver nya samarbetsformer och koalitioner.

Dessa angelägenheter benämns i allt större utsträckning Global Public Goods, vilket ofta översätts som globala nyttigheter. Förhandlingar vid de stora världskonferenserna kring dessa nyttigheter är oerhört viktiga. Det är samtidigt mycket komplexa frågor. Vid toppmötet i Johannesburg

lanserade Sverige tillsammans med Frankrike en internationell arbetsgrupp (task force) för dessa globala nyttigheter. Uppdraget är att undersöka hur de viktigaste globala nyttigheterna tillhandahålls i dag samt föreslå hur dessa frågor bättre kan hanteras och finansieras för att bekämpa fattigdomen och verka för hållbar utveckling. Arbetsgruppen ser detta arbete som oerhört viktigt och något som bör uppmärksammas och stödjas mer.

Globalt näringsliv med ansvar för hållbar utveckling

Näringslivets roll i arbetet för en global hållbar utveckling, genom till exempel direktinvesteringar inte minst i utvecklingsländer, är mycket viktig. Svenska företag bidrar redan i dag till tillväxt i många länder och de ligger långt framme internationellt när det gäller miljötänkande, social hänsyn och icke korrupta affärsrelationer. Arbetsgruppen anser att detta är något som vi måste fortsätta att uppmuntra även i framtiden. Tyvärr förekommer det dock att svenska internationella företag inte följer de regler som gäller i Sverige såsom rätten till facklig verksamhet. Det måste vi motverka.

Företagens ansvar inom ramen för en hållbar utveckling har bland annat definierats av OECD i Riktlinjer för multinationella företag och av FN i dess Global Compact. Hittills har intresset i huvudsak varit inriktat på de globala företagen och deras inverkan på utvecklingen och livsbestingelserna i u-länderna. Troligtvis kommer även företagens inverkan på interna i-landsförhållanden att uppmärksammas allt mer. Ett exempel är arbetet inom EU

med att integrera hållbar utveckling i olika politikområden.

Arbetsgruppen anser att ett starkt näringsliv ska grunda sig på konkurrenskraftiga företag som tillvaratar sociala och miljömässiga frågor som en självklarhet i affärsidén. Hänsyn till dessa frågor ska betraktas som drivkrafter som stärker näringslivets konkurrenskraft på framtida marknader. Främjande av företagande, underlättande av nyetableringar samt hållbara produktions- och konsumtionsmönster medverkar till ett konkurrenskraftigt och hållbart näringsliv. Plattformen bör vara lagstiftning men frivilligheten att gå längre måste samtidigt uppmuntras som komplement.

Samtidigt hjälper det inte att vi skapar enbart nationella regler. Vi måste också vara med och påverka internationellt – inom EU och globalt. Vi behöver internationellt samarbete för att kunna implementera detta nationellt.

Vårt mål är:

- en svensk politik som utgår från principen om en global hållbar utveckling.

Därför vill vi: internationellt

- att hållbarhetsbedömningar alltid ska göras i tillväxt- och utvecklingsstrategier, såväl nationellt som internationellt,
- driva fram ett FN:s säkerhetsråd i ekonomiska, sociala och miljömässiga frågor – ett råd för hållbar utveckling – för ett globalt samarbete,
- ta vårt internationella ansvar för de globala gemensamma nyttigheterna, till exempel genom att driva på arbetet i den internationella arbetsgruppen för globala nyttigheter,
- arbeta för öppna och rättvisa handelsregler som ger de fattiga länderna möjlighet att delta i världshandeln på samma villkor som i-länderna,
- arbeta för en kraftfull miljöpolitik, inte minst kemikaliepolitik, inom EU och globalt utifrån skyddet av vår hälsa och miljön,
- driva krav på större socialt åtagande för företagen,

nationellt

- ställa krav på att de internationella företag som etablerar sig i Sverige ovillkorligen följer de regler och avtal som gäller på den svenska arbetsmarknaden.

Investeringar för uthållig tillväxt

Arbetsgruppen menar, liksom en stor del av synpunkterna från rådslaget ger uttryck för, att investeringarnas betydelse för hur vi vill se vårt framtida hållbara samhälle inte får underskattas. Investeringarnas andel av ekonomin är en viktig måttstock för hur konkurrenskraftigt ett land kommer att vara i framtiden.

Svensk konkurrenskraft är god i dag även om investeringarnas andel av den samlade produktionen i Sverige i ett internationellt perspektiv är låg. I dagsläget används 17-18 procent av Sveriges samlade produktion till investeringar. Genom avregleringarna har statens roll som aktiv beställare till investeringar minskat. Vi måste därför hitta nya former och främja innovationer som driver fram de stora nödvändiga investeringarna. Samtidigt måste vi våga tala om vems ansvaret för investeringar ska vara.

Flera av rådslagets synpunkter pekar på statens ansvar. Arbetsgruppen håller med om att staten har ett ansvar för att få igång hållbara investeringar samtidigt som staten också har ett ansvar för att skapa tydliga och långsiktiga regler för investeringar. Arbetsgruppen anser dock att även företagen och kommunerna har ett ansvar för investeringar.

Investeringstakten och incitamenten till små och stora satsningar måste öka från såväl den privata som den offentliga sektorn om vi ska lyckas att nå en hållbar utveckling. Politiker på samtliga nivåer i samhället liksom företagsledare måste inse att vi på kort sikt inte kan konsumera allt

utan att vi också måste investera mer långsiktigt.

I ett mer långsiktigt perspektiv har Sverige mycket att vinna på att vara ett föregångsland i omställningen till ett hållbart samhälle. Om vi är ensamma om att besluta om högre miljökrav och sociala krav är risken dock stor att företag istället för att ställa om sin produktion flyttar utomlands. För att undvika sådan miljö- och social dumping krävs miniminivåer på miljöområdet inom EU och på sikt också globalt.

Kapitalets roll för hållbar tillväxt

Rådslagsmaterialet tog upp frågan kring kapitalmarknadens kortsiktighet. Utifrån de frågor som ställdes kring hur vi kan agera för mer långsiktighet i investeringarna och vilka instrument vi kan använda har flera synpunkter lämnats.

Svenska Byggnadsarbetareförbundets avdelning i Lund menar att kapitalbildning är fundamentet för all ekonomisk utveckling och efterlyser en investeringsbenägenhet, där engagemang och långsiktighet är ledstjärnan. Man tror att denna långsiktighet står att finna i vårt gemensamma sparande och att vi därför bör ha större kontroll och påverkan över pensionsfonder och liknande. *S-föreningen Veteranerna i Uppsala* resonerar på ett liknande sätt; vi har fortfarande ett nationellt kapital som vi borde utnyttja effektivare än för närvarande, nämligen pensionskapitalet. Man skriver att det finns en viktig koppling mellan pensionskapitalet, tillväxt och sysselsättning som vi alltför litet tagit fasta på och att vi här har en möjlighet att utanför börserna kortsiktigt skapa riskvilligt kapital

till framför allt små och medelstora företag. Pensionskapitalet, fortsätter de, skulle kunna spela en mer offensiv roll där långsiktiga placeringar av kapital skulle främja tillväxt, sysselsättning och välfärd. Erfarenheter från bland annat Kanada och USA visar att det är fullt möjligt att utveckla pensionsfonderna på ett mera offensivt sätt för att främja tillväxt och sysselsättning.

Flera andra synpunkter i rådslaget handlar om det demokratiska inflytandet över pensionskapitalet. Flera anser att det måste utvecklas. *Wigforsföreningen* skriver att tre krav bör ställas på pensionskapitalet: det ska medverka till en bättre miljö, till att utveckla näringslivet och till att skapa sunda sociala förhållanden. *Skellefteå arbetarekommun* menar att kapitalplacering ska kunna förenas med krav som spararna kan ha, till exempel etiska eller moraliska avväganden, liksom att placeringar ska kunna vara mer långsiktiga och därmed inte främja kvartalskapitalism.

Socialdemokratiska kommunfullmäktige-gruppen i Eskilstuna tar även upp det lokala investeringsbehovet. Man menar att genom att skapa förutsättningar för riskkapital på lokal nivå kan det lokala näringslivet ta mer ansvar för kommunen genom att fler kan etablera sig och utveckla sina innovationer på plats. En del av den avsättning som i dag går till pensionsfonder, skriver man, skulle kunna riktas om till lokala riskkapitalfonder. Ökat ansvar från det lokala näringslivet exempelvis genom skapande av lokala riskkapitalfonder.

Inom ramen för EU:s framtida konstitution diskuterades ett protokoll för hållbar utveckling. Tanken var att alla större förslag ska föregås av så kallade hållbarhets-

bedömningar – deras potentiella ekonomiska, sociala och miljömässiga konsekvenser på kort och lång sikt med särskild vikt vid kommande generationers behov. Denna form av hållbarhetsbedömningar tror arbetsgruppen kan vara ett sätt för beslutsfattare på nationell och lokal nivå att utveckla miljö- och etikhänsyn för såväl kapitalmarknaden, som för pensionssystemen och investeringarna.

Under 1990-talet lanserades Agenda 21 med kommunala program och statliga projektstöd så som investeringsbidrag för ekologisk omställning (LIP) och klimatåtgärder (KLIMP).

Arbetet fortgår och arbetsgruppen anser att detta arbete borde lyftas upp som goda exempel. Stor potential finns också, anser arbetsgruppen, för en samlad nysatsning med inriktning mot miljö, folkhälsa och lokal/regional utveckling. *Örebro arbetarekommun* håller med om att de lokala investeringsprogrammen har varit viktiga för att få fram nya lösningar och goda exempel och att de behöver en stadig fortsättning. *Kungsbacka arbetarekommun* tror att kommunala investeringar i biogas-anläggningar och kollektivtrafik kan förverkligas snabbare om staten bidrar med skattelättnader eller stimulansbidrag. Hinder för introduktion av ny teknik kan vara ekonomiska, där bör staten bidra med kapital. *S-gruppen i miljönämnden i Södertälje* anser att investeringsbidrag till ny bättre kollektivtrafik, forskning och utveckling och kunskapskampanjer är viktiga, liksom riktade investeringsbidrag till miljöteknikforskning. Man vill visa på möjligheterna att använda sig av miljövänlig teknik genom kampanjer.

Infrastruktur för en hållbar tillväxt

Infrastrukturinvesteringar engagerar många i rådslaget. Arbetsgruppen har valt att ta upp några av de synpunkter från rådslaget som kan kopplas till tillväxt utifrån ett hållbarhetsperspektiv. *LO-fackens s-förening i Arboga* menar att ”de viktigaste nationella investeringarna ur ett framtidsperspektiv är stora förbättringar av vår infrastruktur beträffande vägar, järnvägar och IT-teknik”.

Bjuvs, Klippans, Perstorps, Åstorps och Örsköldsviks arbetarekommuner skriver gemensamt att när det är lågkonjunktur finns det endast en aktör som är stark nog att ta tunga investeringar, nämligen staten. Man hävdar att när det gäller investeringar i järnväg är vi 40-50 år efter de ledande europeiska staterna.

De generella trenderna inom näringslivet och inom logistikområdet tyder på att transportbehovet även fortsättningsvis kommer att öka kraftigt. Arbetsgruppen anser därför att det finns ett oerhört stort behov av att agera långsiktigt i de här frågorna för att kunna hantera de målkonflikter som uppstår. Det krävs stora investeringar och framförhållning för att kunna åstadkomma en hållbar utveckling även inom det här området.

Miljöteknik och miljödriven tillväxt

En politik för hållbar utveckling rymmer tveklöst många möjligheter. På miljösidan, till exempel, kan vi konstatera att marknaden för miljöprodukter och miljöanpassade processer i dag är en av de starkast växande. De samhällsekonomiska positiva effekterna av en aktiv miljöpolitik tydliggjordes nyligen i en rapport från Vita

huset, Office of Management and Budget. Rapporten visar att de samhällsekonomiska vinsterna av miljölagstiftningen är fem till sju gånger större än kostnaderna för omställning.

Sverige har redan i dag en betydande roll och en hög image som pådrivare av förbättringar på miljöområdet internationellt. Sveriges styrka ligger i en helhetssyn som fokuserar på det ekologiskt hållbara samhället. Sverige har hela systemlösningar att visa upp avseende hållbara kretslopp för vatten och avfall, materialåtervinning, förnybar energi, byggande och boende samt transporter. Miljömedvetenheten och de höga miljökraven i Sverige har fått till följd att industrin också har anpassat sin produktion och infört miljövänligare produktionsprocesser.

Svenska företag har i samklang med stark miljölagstiftning i vissa branscher lyckats förena spetsteknik med miljöhänsyn på ett sätt som är världsledande. Exporten av svensk miljöteknik överträffar i dag alla förväntningar. Miljöteknikbranschen måste därmed ses som en klar framtidsbransch som vi bör fortsätta att stärka. *Stockholms partidistrikt* anser att det finns ett flertal företag i Stockholmsregionen, som har mycket goda förutsättningar för att kunna konkurrera på denna marknad. Man ser det som angeläget att en långsiktig strategi för miljödriven näringsutveckling formuleras samt att ett förslag till hur ett nationellt centrum för miljödriven näringslivsutveckling och miljöteknik kan inrättas.

Arbetsgruppen håller med partidistriktet och anser att inrättandet av ett nationellt centrum för miljöteknikutveckling och

miljöteknologiexport kan bli ett mycket viktigt bidrag för miljöteknikbranschens fortsatta utveckling. Viktigt är också att vi satsar på internationell marknadsföring och affärsförmedling kring svenska miljöprodukter och miljöanpassad produktion.

Samtidigt måste man komma ihåg att den miljödrivna marknaden inte enbart handlar om ny miljöteknik utan kännetecknas av allt från renodlad miljöteknik, det vill säga teknik och kunnande för rening av emissioner i luft och vatten samt avfallshantering, till miljöanpassade produkter och processer från i stort sett alla branscher. Den miljödrivna affärsverksamheten, som teknik för rening av vatten och avlopp, kemikaliesanering, återvinningssystem, katalysatorer, sötvattenpumpar och småskalig energiteknik, växer i världen i dag med 5-20 procent årligen och kommer 2010 att ha ett värde av cirka 6 000 miljarder kronor. Inom EU är människors miljömedvetenhet relativt hög och lagstiftningen skärps allt eftersom. Detta faktum, liksom EU:s utvidgning, gör att efterfrågan på energieffektiva transporter, icke-fossil energi för att motverka klimatpåverkan, ekologisk mat och varor utan farliga kemiska substanser växer i snabb takt. Hela denna marknad bedöms ha en stor tillväxtpotential. Genom samarbete med andra, inte minst i u-länder, kan svenska företag bidra till att tekniska lösningar som ökar produktionens hållbarhet introduceras i dessa länder.

Vi har i Sverige en stark miljölagstiftning som genom miljöbalken ger en övergripande lagstiftning som rör all miljöpåverkan. Arbetsgruppen anser att detta måste vi fortsätta med. Vår basindustri ska

genom certifiering och miljömärkning uppmuntras att fortsätta att ta tillvara våra miljöresurser på bästa möjliga sätt. Samtidigt måste den offentliga sektorn ta sitt ansvar och föregå med gott exempel i alla situationer. Miljöcertifiering av offentliga byggnader är ett sätt. Att i högre utsträckning konsumera miljövänliga produkter och kravmärkta livsmedel ett annat. Arbetsgruppen vill driva på den offentliga sektors ledande roll i miljöarbetet genom att stärka miljöledningssystemen och kraven i offentlig upphandling.

Målet måste vara att främja en hållbar utveckling.

Kritik framförs emellanåt från näringslivet om långa handläggningstider och överprövningar som försenar eller till och med förhindrar nyetableringar och investeringar. Rätten till överprövning ses samtidigt som en demokratisk princip i vårt samhälle. Några av synpunkter från rådslaget tar upp handläggningstiden för tillståndsärenden och överklaganden hos myndigheter. *Örnsköldsviks arbetarekommun* liksom *Socialdemokraterna i riksdagen Norra skogslänen* anser att dessa måste effektiviseras och att det inte ska ta längre tid att få sitt ärende prövat i Sverige än i konkurrentländerna. Arbetsgruppen håller med om att inriktningen bör vara bättre effektivisering samtidigt som vår starka miljölagstiftning inte får försvagas.

Vårt mål är:

- att investeringarna i Sverige utgår från miljö- och etikhänsyn och ökar som andel av BNP till 20 procent år 2010.

**Därför vill vi:
internationellt**

- satsa på internationell marknadsföring och affärsförmedling av svenska miljöprodukter och miljöanpassad produktion,

nationellt

- möjliggöra en mer offensiv roll och demokratisk kontroll av pensionskapitalet där långsiktiga placeringar av kapital främjar tillväxt, sysselsättning och välfärd,
- att den offentliga kapitalförvaltningen utvecklar miljö- och etikhänsyn,
- utöka satsningarna på lokala investeringsprogram för att möjliggöra en ökad takt och höjda ambitioner i det lokala miljöarbetet,
- stärka arbetet med miljöteknikutveckling och miljöteknologiexport, inte minst för de små och medelstora företagen,
- genom frivilliga avtal, miljöledning, upphandling och investeringar stärka den offentliga sektorns ledande roll i miljöarbetet,
- bibehålla och utveckla den starka svenska miljölagstiftningen genom en snabbare och effektivare handläggning för miljöprövning med fortsatt höga miljökrav.

**För en hållbar energi-
och klimatpolitik**

Fortsatt höga utsläpp av växthusgaser från industri och transporter i Sverige – och i världen i övrigt – hotar jordens klimatsystem. Övriga energislag rymmer andra risker och problem. Särskilt gäller detta kärnkraften, som enligt beslut ska fasas ut. Samtidigt är god energiförsörjning en viktig förutsättning för tillväxt och välfärd i Sverige. Inte minst vår elintensiva basindustri är beroende av god tillgång till energi. I framväxten av den svenska välfärden har den elintensiva basindustrin spelat stor roll. *Socialdemokraterna i Sundsvall* påpekar att svensk basindustri i dag står för cirka 25 procent av landets exportvärde.

Den svenska skogsindustrin fortsätter att ha stor betydelse för vår välfärd, såväl ekonomiskt som kulturellt och socialt. Nästan 100 000 personer arbetar i dag direkt i skogsnäringen och nettoexporten står för cirka 70–80 miljarder kronor årligen. Arbetsgruppen anser att den svenska skogen och det svenska skogsbruket utgör en hörnsten för en hållbar utveckling både genom sin resurs till förnybar energi och sin möjlighet att ta upp koldioxid. *Svenska Pappersindustriarbetareförbundet* påpekar att den svenska skogen varje år binder lika mycket koldioxid som släpps ut från alla transporter i Sverige och från hela basindustrins förbrukning av bränsle. De kräver att koldioxidskatten avskaffas när handeln med utsläppsrätter inleds.

En snabb ekonomisk tillväxt i stora delar av världen, följd av en snabb växande energikonsumtion, innebär att klimatfrågan blir allt svårare att hantera för

varje år som går. Kraftfulla och tidiga åtgärder från i-ländernas sida är en förutsättning för att också de nya industriländerna ska vilja åta sig ett tydligt ansvar för att minska växthusgasutsläppen. Att vi håller vårt eget utsläppsmål av växthusgaser på minus fyra procent handlar inte minst om trovärdighet gentemot dessa länder. Samtidigt innebär de åtaganden som i-länderna har gjort enligt Kyotoprotokollet att konkurrensvillkoren för nationer och industribranscher på de globala marknaderna påverkas. Svenska företag, till exempel inom stålbranschen, tvingas ta ett ansvar som konkurrenter i till exempel Brasilien eller Indien inte tar.

Arbetsgruppen menar att om utsläppsmålen ska hållas samtidigt som svensk konkurrenskraft bibehålls krävs en sammanhållen energi- och klimatpolitik. Långsiktighet och tydlighet när det gäller skatteregler och subventioner är helt centralt i en sådan politik. När det gäller handeln med utsläppsrätter så anser arbetsgruppen vi bör fortsätta att vara aktiva och forma direktivet så att systemet i första hand kommer igång och accepteras, för att sedan på bästa sätt och inom uppsatta tidsramar användas för att nå kostnadseffektiva utsläppsminskningar.

S-gruppen i miljönämnden i Södertälje skriver att diskussionerna om klimatförändringarna och utsläppen av framförallt koldioxid har förts på hög politisk nivå internationellt och bland vissa intressegrupper i samhället (exempelvis politiker och miljöföreningar). Man anser att det skapar ett naturligt glapp mellan politiker/intresseföreningar och medborgarna. En vanlig föreställning verkar också vara att det inte

är hushållen utan industrin som står för de stora utsläppen och därför borde ta det största ansvaret.

Långsiktighet i mål och regler

Vi konsumenter, liksom industrin, använder allt mer energi. Att vända den trenden – att istället för att öka vår energianvändning minska den – är en av de stora frågorna för en hållbar energi- och klimatpolitik. Kvantifierbara mål för energieffektivisering drivs internationellt, inte minst inom EU:s så kallade Lissabonprocess där Sverige arbetar för ett effektiviseringsmål för energianvändningen på en procent per år.

Samtidigt måste vi också vända trenden av ökad energianvändning här hemma och ställa upp mätbara mål. Arbetsgruppen anser att den offentliga sektorn måste vara förebild, men vi måste även hitta incitament för såväl den energiintensiva industrin som konsumenterna att effektivisera sin energianvändning. De skulle därigenom bli mindre känsliga för höjda elpriser samtidigt som industrins konkurrenskraft också skulle stärkas genom minskade tillverkningskostnader.

Svenska Pappersindustriarbetareförbundet efterlyser en långsiktig energipolitik och *Socialdemokraterna i riksdagen Norra skogslänen* anser att det svenska energisystemet behöver utvecklas för att möta framtidens hårda krav på hållbarhet och låga utsläpp samtidigt som det tillgodoser den volymtillväxt som behövs för att trygga välfärden. För att klara detta, skriver de, behövs såväl nordiskt samarbete som samverkan inom EU.

Metallindustriarbetareförbundets styrelse skriver att en stabil energipolitik behövs

för att Sverige fortsättningsvis ska vara ett intressant investeringsland för vår basindustri.

Våra transporter

Rådslagsmaterialet problematiserade kring de ökade utsläppen av växthusgaser. Den koppling som i dag finns mellan ekonomisk tillväxt och ökande transporter och därmed ökad miljöpåverkan måste brytas. Transporternas utveckling och miljöansvar har engagerat många i rådslaget. En stor andel av rådslagets synpunkter tar upp den ojämna fördelningen mellan de olika transportslagen, av miljöskäl men också av trafik säkerhetsskäl. Flera nämner principen om att ”förorenaren betalar”. *Centrala stadens s-förening i Uppsala* menar att om den principen gäller så är skatter och annat snedfördelat på de olika transportslagen. *Obbola s-förening* vill garantera att konkurrensneutralitet föreligger mellan de olika transportslagen.

Näringslivets behov av snabba och effektiva transporter har ökat snabbt under senare år. Av miljöskäl anser arbetsgruppen att det är angeläget att en så stor andel som möjligt av godstrafiken går på järnväg och inte med lastbil. *Socialdemokraterna i riksdagen Norra skogslänen* anser att det är nödvändigt att man vid fördelningen av anslag till järnvägsinvesteringar ger godstrafiken en betydligt högre prioritet än vad som tidigare gjorts. Det behövs ett bra nät av kombiterminaler som kan utgöra omlastningsplatser för gods fraktat på järnväg till fortsatt frakt på landsväg, eller omvänt. Man menar att det därför finns anledning att överväga att från samhällets sida upphandla olösam godstrafik på järnväg på

samma sätt som man i dag upphandlar olösam persontrafik.

Löftadalens s-förening skriver att eftersom vi vill ha en ekologisk hållbar utveckling och tillväxt måste mer gods transporteras på järnväg eller båt än som nu sker. Fördelningen av trafiken borde styras mer mot järnväg och båt när det gäller gods transporter, staten kan påverka detta genom att varje transportslag betalar för sitt slitage och påverkan på miljön.

Ullerud-Forsbaga arbetarekommun menar att högre avgifter på tunga transporter på väg borde införas när det finns alternativ med järnväg.

När det gäller persontransporter anser flera i rådslaget att insatser bör göras för att styra över dessa från bil till järnväg och buss. *Nybro arbetarekommun* kräver ökade satsningar på de allmänna kommunikationerna. Ett viktigt krav är också att priserna sänks och att det regionala samarbetet ökar.

Flygets ansvar för luftföroreningar, utsläpp och buller har också engagerat flera i rådslaget. *Minneberg-Tranebergs s-förening* menar att mer flyg innebär mer luftföroreningar och mer buller. Man poängterar att räknat per passagerarkilometer är flyget det transportsätt som påverkar miljön mest.

”När det gäller den viktigaste växthusgasen koldioxid (CO₂) står flyget för 12 procent av världens trafikrelaterade utsläpp. Till skillnad från till exempel tågtrafiken betalar flygbolagen ingen koldioxidavgift på flygbränslet! Man betalar överhuvudtaget ingen skatt på flygbränslet! Förhållandet är ett mått på hur stark flyglobbyn är men orättvisorna är förödande för en trovärdig och hållbar miljöpolitik”.

Utifrån detta resonemang kräver man att flygtrafiken betalar minst likvärdiga skatter och avgifter på flygbränslet som andra trafikslag och vill att alla direkta eller indirekta subventioner av flygtrafiken förbjuds.

Arbetsgruppen håller med om att principen förorenaren betalar borde gälla i högre utsträckning när det gäller de olika transportslagen. Fler insatser borde göras för att föra över mer godstransporter på järnväg. Möjlighet att införa kilometerskatt för tunga lastbilar kan vara ett sätt.

Utveckling av alternativ

Det kanske starkaste miljökravet som vi i dag kan ställa är att vi ska fortsätta att utveckla förnybara system. System som klarar att agera i samklang med miljön. Att vi har förnybara system är särskilt väsentligt inom områden där vi redan i dag har stora miljöproblem och där ytterligare påspädning leder till utslagning av ekosystem, biologisk mångfald eller där människors hälsa hotas.

Socialdemokraterna i riksdagen Norra skogslänen anser att det behövs en utveckling av alla möjliga alternativ. Vätgas baserad på förnybar el framstår som en möjlighet på lång sikt. Vi behöver särskilt ta tillvara tekniker som kan ge oss en bro till uthållig vätgasteknik. Naturgas är i många fall det fördelaktigaste fossila bränslet för att nå en miljömässigt och ekonomiskt hållbar energiförsörjning. Förbränning av naturgas reducerar koldioxidutsläppen med cirka 50 procent jämfört med kol och 35 procent jämfört med olja. Utvecklingen av energiförsörjningen, skriver man, bör ske på kommersiella grunder men statlig finansiering bör ges till forskning kring nya alternativ.

Ullerud-Forsbaga arbetarekommun menar att så länge vi inte har något alternativ så ska vi behålla kärnkraften. Man tycker att det måste satsas pengar för att få fram alternativ och uppmuntra användning av berg- och jordvärme. *SSU-förbundet* däremot anser att grunden i ett långsiktigt hållbart energisystem är den förnyelsebara energin och el- och energieffektiviseringar och att vi måste öka ansträngningen för att hitta fullgoda alternativ till kärnkraften.

Vindkraftens möjligheter tas upp av flera i rådslaget. *Hovslätts s-förening* vill öka utbyggnaden av vindkraft och även pröva om det går att utnyttja havets oändliga vågrörelser. *Progressiva s-föreningen Åre* önskar större satsningar på vindkraftsutbyggnad. I norr anser man att det finns stora områden där vindparker skulle kunna exploateras men att strömmen i huvudsak behövs i söder. Detta fordrar att stamnätet förstärks och detta anser man borde ligga på Vattenfall att bygga ut. *S-kvinnor Gotland* påpekar att Gotland har en stor andel vindkraft och de tror på en fortsatt utveckling i form av mer effektiva vindkraftverk men också en utveckling genom att erfarenheter från tidigare etableringar tas till vara.

Hofors arbetarekommun betonar att basindustri omsätter stora energimängder och ofta producerar stora mängder överskottsvärme (spillvärme), som alltför sällan kommer till användning. Inte ens industrierna själva är särskilt angelägna att använda sig av den egna spillvärmerna. På sikt tror man att vi inte kommer att ha råd med att industrin köper värme för egna lokaler med mera, samtidigt som spillvärme inte kommer till användning. Spillvärme, skri-

ver man, bör alltid prioriteras högre än att använda all annan energi. Därför borde särskilda spillvärmecertifikat införas. Att använda spillvärme för egen uppvärmning, för elproduktion och för export till angränsande områden med värmebehov skulle vara ett sätt att delvis kompensera för andra konkurrensnackdelar.

Vårt mål är:

- att skapa en sammanhållen klimat- och energipolitik som säkrar såväl klimatmål som energiförsörjning och konkurrenskraft.

Därför vill vi: internationellt

- ta fram en sammanhållen strategi för energieffektivisering och kvantifierbara mål för att minska den totala energiförbrukningen,
- fortsätta att vara aktiva och forma direktivet kring handel med utsläppsrätter i EU så att systemet i första hand kommer igång och accepteras, för att sedan på bästa sätt och inom uppsatta tidsramar användas för att nå kostnadseffektiva utsläppsminskningar,
- fortsätta att ta ansvar för Kyoto-protokollet genom att övertyga de länder som ännu inte ratificerat protokollet att göra detta,

nationellt

- ta fram en tydlig struktur med långsiktiga regler för en sammanhållen klimat- och energipolitik som säkrar Sveriges framtida energiförsörjning, omställningen till ett ekologiskt hållbart energisystem och vårt klimatmål,
- satsa ökade resurser på investeringar i förnybara energislag,
- prioritera de mest miljöanpassade trafikslagen och de nya drivmedlen,
- kräva att samtliga transportslag ska bära sina fulla samhällsekonomiska kostnader till exempel genom att kilometerskatt för tunga lastbilar införs.

Forskning och utbildning för en hållbar utveckling

Som arbetsgruppen tidigare nämnt i denna rapport måste Sverige bli ännu bättre på att ta tillvara och utveckla de möjligheter till innovation, teknisk utveckling och nya jobb som miljödriven utveckling innebär. Forskning kring miljödriven tillväxt är central för att driva på utvecklingen och marknaden i Sverige och globalt. Tecken visar dock att Sverige börjar sakta av och inte längre är ett föregångsland inom detta område. Svenska företag lägger ner allt mindre del av sina resurser på forskning. Samtidigt är forskningen kanske vårt viktigaste verktyg för en hållbar tillväxt. Teknikutveckling och tekniska förändringar måste kombineras med design, nya hållbara produktions- och konsumtionsmönster, förändrad samhällsplanering och ändrade livsmönster om vår politik ska bli framgångsrik.

Inom EU satsas stora resurser på forskning. Det sjätte ramprogrammet som gäller mellan år 2002 och 2006 har en budget på 160 miljarder kronor. Bioteknik, IT samt miljö och hållbar utveckling har fått utökade resurser vilket arbetsgruppen ser som något mycket positivt. Samtidigt är det viktigt att vi fortsätter att driva på så att EU i sin strategi för forskning och utveckling också ser till att nya innovationer, till exempel bränsleceller, behandlas med förtur.

Staten investerar i dag stora belopp i viktiga forskningsprojekt. Samtidigt anser arbetsgruppen att forskningen är mer effektiv på efterfrågesidan än på utbudssidan, vilket ibland kan skapa problem för branschen. Tydligare politiska signaler, i form av lagstiftning, regler och partner-

skap, om vad som ska produceras och vad man ska investera i, kan vara en hjälp för forskarvärlden.

Trollbättans arbetarekommun vill satsa mer på forskning när det gäller sol, vindkraft och framförallt på långlivade och slitstarka värmepumpar med hög verkningsgrad. Man vill också verka för att samarbetet mellan universiteten och forskningen är starkt. *Metallindustriarbetareförbundets styrelse* menar att satsningar på miljödriven teknikutveckling bör, för att uppnå en stor effektivitet för tillväxten, länkas till utveckling av befintligt näringsliv eller satsningar för att få fram nya företag. Det finns behov av att bättre matcha de små- och medelstora högskolornas inriktning så att deras utbildnings- och forskningsinsatser i större utsträckning möter den regionala näringslivsstrukturens behov. Man tycker det är väsentligt i sammanhanget att bygga bryggor mellan framför allt små och medelstora företag och högskolorna.

Stockholms partidistrikt betonar att inom bioteknisk forskning tillhör Sverige de främsta i världen. Sverige har den fjärde största andelen bioteknikföretag i Europa. Man anser att uppbyggnaden av så kallade täta forskningsmiljöer – centers of excellence – är en förutsättning för att hävda sig internationellt.

Samtidigt handlar det inte enbart om forskning på hög akademisk nivå för att driva på utvecklingen av miljödriven tillväxt. Medborgarnas kunskap och inställning är minst lika viktigt i arbetet mot en hållbar utveckling. Under de senare åren har de miljöfrågor som allmänheten ser som de viktigaste samhällsproblemen att ta itu med minskat i antal. De "enkla" seg-

rarna såsom sopsortering och miljömärkning är tagna, men samma genomslagskraft saknas för miljöanpassade transporter, minskad och miljöanpassad energianvändning och förorening av havsmiljön. Arbetsgruppen anser att människors kunskap om de övergripande miljöproblemen och möjligheterna att komma tillrätta med dessa måste öka. Utbildningssektorn måste därför lägga mer kraft på dessa frågor och innehållet i utbildning kring hållbar utveckling. Slagkraftig lärarfortbildning och stöd till projekt som förnyar undervisningen kring hållbarhetsfrågor kan vara viktiga inslag, liksom satsning på folkbildningsprojekt. *Industrifacket avd 9 s-förening* tycker att man borde satsa på förbättrad utbildning i miljöteknik, börja redan i grundskolan som ett ämne. Ökad kunskap och bredd ökar intresset för vidareutbildning där vi ska ligga i frontlinjen och vara nummer ett.

Vårt mål är:

- att forskningspolitiken utformas så att den medverkar till en hållbar utveckling.

Därför vill vi: internationellt

- att EU reviderar sin strategi för forskning och utveckling för att se till att nya innovationer, till exempel bränsleceller, behandlas med förtur,

nationellt

- satsa på tvärvetenskaplig forskning kring hållbar utveckling och tillämpad miljöforskning som kan identifiera nya miljöproblem och hälsoproblem i samhället,
- främja ett närmare samarbete mellan universitet, näringsliv och omgivande samhälle i syfte att påskynda omställningen till en hållbar utveckling,
- att hållbar utveckling återspeglas i den ordinarie undervisningen, såväl inom grund- och gymnasieutbildningen som i företagsfortbildning och i folkbildningen.

Tillväxt som brukar utan att förbruka

Varje år får jorden 90 miljoner nya invånare. Samtidigt ska jord-, skogs- och vattenbruk kunna producera mer och mer energi- och industriråvaror till konkurrenskraftiga priser. Detta ställer stora krav på de markresurser som redan har tagits i anspråk. Dagens utveckling är inte hållbar vare sig ekologiskt, socialt eller ekonomiskt. Vi utarmar havens, jordarnas och skogarnas förmåga att förse mänskligheten med allt vad den behöver i form av mat, rent vatten, trä och sten för vidareförädling, skydd mot luftföroreningar och mycket annat som det industriella samhället bygger på. Biståndet i världen uppgår till 56 miljarder dollar samtidigt som västvärldens orätfärdiga jordbrukssubventioner årligen uppgår till det sexfaldiga. Mycket arbete ligger framför oss innan vi kan hävda att det globala välståndet sprids på ett rättvist sätt.

EU:s jordbrukspolitik så som den ser ut i dag leder till snedfördelning av världens resurser. De fattiga blir fattigare och de rika rikare. *SSU* anser i sitt uppdrag att jordbrukspolitik bidrar till fattigdom och en sned resursfördelning i världen, att den åter upp nästan hälften av EU:s totala budget och förstör miljön. *SSU* kräver därför att den avskaffas.

Arbetsgruppen håller med om att EU:s jordbrukspolitik är oförenlig med solidariteten med fattiga länder och med vår strävan att nå hållbar tillväxt. Samma sak gäller EU:s fiskepolitik. Reformen av EU:s jordbruks- och fiskepolitik är på gång men arbetet går alltför sakta. Mer politiskt mod behövs för att stå emot de intressen som

finns, liksom arbete för att reformerna genomförs med fokus på miljöhänsyn, folkhälsa och med utgångspunkt i hållbara produktionsmetoder som värnar mångfald och kvalitet.

Förutom hårt fiske de senaste decennierna är våra hav, och då kanske främst Östersjön, även drabbade av luftföroreningar och industriutsläpp. Eftersom Östersjön är ett avsnött havsområde med ett mycket långsamt vattenutbyte med världshaven tar det cirka 25 år för att ersätta allt vatten i Östersjön med nytt. Föroreningar av olika slag stannar därför kvar under lång tid. Arbetsgruppen anser att det är dags att ta Östersjöns problem på allvar och i samarbete med övriga länder, till exempel genom att stärka Helsingforskonventionens arbete, driva på utvecklingen mot ett hållbart nyttjande.

Det *fackliga utskottet i Stockholms läns partidistrikt* påpekar att våra grannar runt Östersjön snart blir medlemmar i EU och att vi får tillgång till samma gemensamma marknad. Därmed kommer handeln att öka och mycket av transporterna kommer redan från början att behöva styras över på ett miljömässigt uthålligt sätt. Fackliga utskottet ser det därför som angeläget att satsa på goda hamnar och ett aktivt miljöarbete i Östersjöregionen. Arbetsgruppen håller med om detta och anser att investeringar i det transeuropeiska nätverket och krav på fartygen i våra hav är två andra exempel där en långsiktig strategi krävs.

I rådslagsmaterialet var en av huvudrubrikerna världens biologiska resurser. I dag har vi en stark politik för att skydda mark och skogsområden. Minst lika viktigt är dock att allt utnyttjande av naturresur-

serna sker på ett ekologiskt sätt. Vi måste lära oss att förvalta de biologiska naturresurserna. De utgör basen för alla människors materiella välbefinnande. Det gäller i Sverige likaväl som i andra rika länder och det gäller i världen som helhet.

I rådslagsmaterialet ställdes frågan hur lokal och regional utveckling kan bidra till och dra nytta av att så sker. Ett antal synpunkter har kommit in angående vad som är värt att skydda. *Pensionerade ombudsmän Kommunal* menar att Sverige är vackert och att vår allemansrätt ger oss tillfälle till naturupplevelser och bättre fysisk hälsa. Därför anser de att vi måste skydda vår ovärderliga naturtillgång. *Lunds arbetarekommun* menar att det gemensamma nyttjandet av basala naturtillgångar, som vatten, liksom "tillgången" till naturvärden bör grundlagsskyddas. Arbetsgruppen håller inte med att vi behöver någon ändring i grundlagsskyddet. Däremot behöver vi ett ordentligt skydd mot miljöförstöring. I Sverige kostar miljöförstöringen miljardbelopp varje år i form av produktionsförluster, materialförstöring, förstörd hälsa och förluster av kulturarv och biologisk mångfald. Vare sig transportsystemen, energi- och kemikalieanvändning, materialflöden eller hur vi använder mark, vatten och den bebyggda miljön kan anses vara långsiktigt hållbart. Vår väg mot tillväxt måste bli en väg som handlar om att hålla med de resurser vi har, bruka utan att förbruka och skapa nya förutsättningar för utveckling. Samtidigt måste vi långsiktigt reservera mark och vatten för friluftsliv och biologisk mångfald så att det blir lika viktigt som att reservera mark för vägar, järnvägar och bostäder.

Vi har alla ett ansvar för denna hushållning av resurserna. *Örebro arbetarekommun* menar att det krävs ett stort mått av positiv opinionsbildning kring miljöfrågorna. Människor behöver få större möjligheter att själva delta i och påverka miljöpolitiken, få mer utrymme till kunskapsinhämtning och till diskussion. Ett Agenda 21-perspektiv är nödvändigt för att få en "hållbar politik för hållbar utveckling". Att öka miljökunskapen i vid bemärkelse är också viktigt för att skapa tillväxt i ett kunskaps-samhälle. Det personliga ansvaret, skriver man, blir viktigt också i ett tillväxtperspektiv, eftersom valen som konsumenter gör, kan påverka jobben och produktionen. Som enskild konsument behöver du mer kunskap, information och stimulans för att handla miljömedvetet. Man anser att tydligare och enklare miljömärkning och certifiering är en väg. *S-gruppen i miljönämnden i Södertälje* är inne på samma linje och skriver att det också är viktigt att arbeta lokalt och nära medborgarna. Genom öppna möten bör allmänheten inbjudas till informations- och diskussionsträffar, bland annat för att träffa drivande och kunniga miljöpolitiker och lokala invånare som berättar om lyckade miljöinsatser i de egna bostadsområdena eller arbetsplatserna.

I arbetet för en hållbar utveckling ingår att omvandla vårt avfallssamhälle till ett ekologiskt uthålligt samhälle. Med återanvändning, materialåtervinning och energiutvinning ska vi lära oss att utnyttja olika material bättre och effektivare. Införandet av producentansvar är ett steg på vägen i arbetet för att hejda vår höga användning av naturresurser. Vårt nationella arbete är

viktigt. Samtidigt är det centralt att arbetet med producentansvar och livscykelanalyser får genomslag internationellt. EU har varit pådrivande på området inte minst genom de nya direktiven för elektroniskt avfall. Samtidigt är det viktigt att vi stimulerar ökad efterfrågan och utbud av miljövänliga varor och tjänster

Örebro arbetarekommun skriver också att verksamheter i barnens närhet är extra viktigt. Här får framtidens konsumenter, producenter och beslutsfattare sina värderingar grundlagda. På förskolor och skolor, anser man, är det extra viktigt med återvinning och återanvändning, ekologiskt och närproducerat.

Arbetsgruppen håller med om att det finns en tydlig koppling mellan det sätt vi producerar och konsumerar och vår folkhälsa. Vi har i Sverige och övriga Europa en åldrande befolkning och ett minskat arbetskraftsutbud. Samtidigt växer hoten mot folkhälsan i form av tobak, alkohol, fetma och miljöproblem. Varje år orsakar till exempel luftföroreningar i de europeiska storstäderna mer än 60 000 dödsfall. I Sverige är i dag fyra av tio skolbarn drabbade av astma, allergi eller annan överkänslighet och ILO har uppskattat att över 340 000 arbetare dör varje år på grund av exponering av farliga kemikalier.

Vårt mål är:

- att konsumera och producera hållbart.

Därför vill vi: internationellt

- arbeta för att reformen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik genomförs med fokus på miljöhänsyn, folkhälsa, djurskydd, landsbygdsutveckling och livsmedels säkerhet,
- på EU-nivå arbeta för att fiskepolitiken tar utgångspunkt i hållbara produktionsmetoder som värnar mångfald och kvalitet,
- arbeta för att EU:s nya kemikalielagstiftning blir en stark lagstiftning med utgångspunkt i människors hälsa och vår gemensamma miljö,
- arbeta för att de internationella konventionerna, till exempel Helsingforskonventionen om skydd och användning av gränsöverskridande vattendrag och internationella sjöar, skärps och kopplar samman de friheter som ges med våra skyldigheter för framtiden,

nationellt

- säkerställa att den biologiska mångfalden i skogs- och odlingslandskapet samt i havsmiljön garanteras genom förstärkt skydd,
- långsiktigt reservera mark och vatten för friluftsliv och biologisk mångfald så att det blir lika viktigt som att reservera mark för vägar, järnvägar och bostäder,
- stimulera ökad efterfrågan och utbud av miljövänliga varor och tjänster.

Staden som grön tillväxtmotor

Urbanisering och stadsutveckling hör till de stora framtidsfrågorna. Ungefär hälften av världens cirka sex miljarder invånare bor i dag i städer. I Sverige bor cirka 85 procent av vår befolkning i städer eller tätorter. I ett internationellt perspektiv har vi i Sverige endast en storstad, men utvecklingen i våra större städer kan på många sätt liknas vid den utveckling som sker i världens storstäder. Utvecklingen av våra städer är en nationell fråga men samtidigt finns det viktiga samband i hur städer utvecklas internationellt. Genom ökat samarbete i till exempel nätverk av städer i världen kan goda exempel spridas och utnyttjas i riktning mot en utveckling av hållbara städer. Det internationella samarbetet är betydelsefullt och arbetsgruppen menar att vi borde driva på än mer för en europeisk satsning för att få fram tillämpade system kring till exempel logistisk och teknisk planering av kollektivtrafik och varutransporter.

Arbetsgruppen menar också att städer är viktiga för att nationella mål som ekonomisk utveckling och sysselsättning ska uppnås. Hur Stockholm och Göteborg utvecklas är samtidigt avgörande för hur regionerna runt omkring utvecklas och även hur övriga landet utvecklas. *Göteborgs partidistrikt* poängterar att Sveriges tillväxt skapas regionalt och framför allt utifrån storstadsregionerna. Man menar att för att stärka tillväxten är det nödvändigt att stärka dessa områden och skapa goda förutsättningar för storstadsregionerna. *Stockholms arbetarekommun* menar att huvud-

stadsregionen, liksom andra storstäder, behöver råvaror, energi, rekreation, miljö och människor från övriga landet – både för att kunna leva nu och för att växa i framtiden. Till den koncentreras utländskt intresse. Där finns politiskt och finansiellt centrum, liksom vetenskapligt och kulturellt. Samtidigt menar man att det finns ett ömsesidigt beroende. Regionen behöver övriga landet liksom hela landet behöver Stockholmsregionen. Vi är ömsesidigt beroende av varandra.

Arbetsgruppen håller med i resonemanget kring de förutsättningar och möjligheter som finns i storstadsregionen. Samtidigt brottas våra städer och tätorter, liksom andra länders, med stora problem såsom ökad segregation, luftföroreningar, bostadsbrist och trängsel i trafiken. Problemet som skapar både stress, sämre miljö och ohälsa. Därför anser arbetsgruppen att vi måste arbeta för en utveckling av städer som brukar utan att förbruka, där arbete, boende och fritidsmöjligheter förenas på bästa sätt. Vi måste få investeringar i ny infrastruktur, teknik och social välfärd som inte innebär ökad miljöbelastning och där alla människors resurser tas tillvara. Därigenom kan även livskvaliteten för städernas medborgare öka långsiktigt.

Vi måste, som Stockholms arbetarekommun skriver, förändra vårt synsätt och se möjligheten så att omställningen till hållbarhet kan bli en av de starkaste drivkrafterna i ekonomin framöver. För att lösa miljöproblemen behöver vi ta fram nya material, producera ”smarta” bostäder och miljöbilar, utveckla kollektivtrafiken, hitta de energieffektivaste sortimenten, arbeta med kretsloppsprocesserna och energitekniken.

Hållbar trafikplanering

Utvecklingen av kollektivtrafiken i våra städer och samhällen har engagerat deltagarna i rådslaget på ett överväldigande sätt. Flera uttrycker sin frustration över brist på investeringar i kollektivtrafiken och höga priser. Statistik visar också att resandet i den lokala och regionala kollektivtrafiken har stagnerat det senaste decenniet medan resandet med bil däremot har ökat. Vi måste nu bryta kopplingen mellan ökad ekonomisk tillväxt och ökande transporter

Socialdemokraterna i Haninge skriver att varje dag slösas nästan 15 miljoner kronor bort på att människor kör med bil i Stockholm och drygt 10 miljoner kronor på förseningar i kollektivtrafiken. Man påpekar att spårkapaciteten för fjärr- och regionaltåg genom Stockholm är densamma i dag som år 1871 och att de snabbt ökande framkomlighetsproblemen i Stockholmstrafiken är en allvarlig konkurrensnackdel. För att öka kollektivtrafikens attraktionskraft behöver den förbättras i många avseenden. Allt detta kräver stora investeringar och innebär att regionen inte samtidigt klarar av att själv finansiera stora infrastrukturinvesteringar av nationell karaktär.

Malmbergs s-förening menar att för att få en mer hållbar stadsutveckling är det viktigt att vi tar itu med trafiksituationen och förbättrar miljön genom en bred satsning på ökad kollektivtrafik och en samordning av olika kollektivtrafiksystem.

Arbetsgruppen håller med om att de ökande transportererna proppar igen städernas vägnät och ökar utsläppen av farliga ämnen och växthusgaser samt ökar bullret. Kunskap kring alternativa lösningar såsom samäkning och alternativa bränslen finns

men det har varit svårt att kommersialisera dessa ordentligt. Detta behöver förbättras och satsningar görs för att vända trenden mot ökat bilåkande.

Hållbart bostadsbyggande

Bostadsbyggandet är ett annat område som har engagerat ett mycket stort antal deltagare i rådslaget. Området tas upp i rapporten Tillväxt i hela landet. Arbetsgruppen har dock valt att i samband med diskussionen kring hållbar stadsutveckling ta upp några av de synpunkter som skickats in även här.

Bostadsbyggandet i Sverige har stagnerat och det är svårt att i dag få fram bra, billiga och miljövänliga bostäder. Samtidigt visar statistik att andelen grönytor i tätorterna minskar och då särskilt i tätorter med fler än 10 000 invånare. För våra yngsta samhällsmedborgare är tillgången till natur i närhet av skolor och förskolor av yttersta vikt. *Trollhättans arbetarekommun* ser lösningen på detta i att blanda bebyggelse, bostäder och arbetsplatser, spara och lägga till gröna ”lungor” där det behövs. Man vill även blanda befolkningen för att motverka segregationen. Även *Industrifacket avd 9 s-förening* tycker att när vi bygger bostadsområden, ska det vara en mix i boendet med villor, bostadsrätter och hyreslägenheter.

Hur vi bygger våra bostäder i dag är samtidigt viktigt för att nå en hållbar samhällsutveckling. På senare år har det visat sig att de bostäder som byggs blir allt mer energikrävande. Stora fönster konsumerar stora mängder energi. Samtidigt finns exempel på energisnålt bostadsbyggande. Lindås-husen utanför Göteborg är ett spännande exempel på hur vi kan bygga

hållbart och energisnålt. Arbetsgruppen tror att byggsektorn kan ta på sig ett större ansvar till exempel genom byggnadsdeklarationen för att ta fram bra, miljövänliga och billiga bostäder

S-gruppen i miljönämnden i Södertälje skriver att det i dag finns möjlighet att bygga nya hus mycket energisnålt men att man från kommunernas sida måste bli bättre på att genom bygglov/exploateringsavtal styra byggandet mot energisnåla hus. Man anser också att vi måste bli bättre vid nybyggnation av småhus (enfamiljs) och bli bättre på att informera om förnyelsebara energikällor, såsom sol- och vindkraft. Självklart måste också kommunerna bli bättre på att vara energieffektiva.

Vi kan visa otaliga exempel på hur utvecklingen i våra städer och tätorter går mot en ohållbar utveckling. Samtidigt håller arbetsgruppen med *SSU-förbundet* som skriver att vi inte får glömma de positiva undantag som sker i städerna runt om i vårt land. SSU-förbundet vill lyfta fram exempel där kommuner eller regioner går mot strömmen. Att vända negativa trender handlar inte bara om storartade satsningar, det handlar i lika stor utsträckning om god framtidstro och marknadsföring.

Vårt mål är:

- städer som formar och utvecklar tillväxt, rättvisa och ekologisk uthållighet.

Därför vill vi:

internationellt

- främja samarbetet mellan storstäder,
- ta initiativ till en europeisk satsning för att få fram tillämpade system kring logistisk och teknisk planering av kollektivtrafik och varutransporter,

nationellt

- arbeta för hållbar stadsutveckling som motverkar dagens segregering, bostadsbrist och trafikstockningar,
- utveckla styrmedel och praktiska verktyg för en hållbar trafikutveckling som minskar utsläppen av växthusgaser,
- satsa på en kraftfull politik för kollektiva miljövänliga transportsystem,
- främja en blandad tätortsplanering som tillgodoser behovet av bostäder, arbetsplatser och infrastruktur samtidigt som kvaliteterna i form av tätortsnära natur behålls,
- kräva att byggsektorn tar på sig ett större ansvar till exempel genom byggnadsdeklarationen för att ta fram bra, miljövänliga och billiga bostäder.